

Література:

1. Алешина А. В. Коллизионные вопросы наследования по закону в международном частном праве: Дисс. ... кандид. юрид. наук; спец.: 12.00.03 – гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право. С-П., 2006.
2. Корнеева И. Л. Наследственное право Российской Федерации: Учеб. пособие. М.: Юристъ, 2005.
3. Кулак Н. Аналіз джерел правового регулювання міжнародних спадкових відносин. *Jurnalul juridic national: Teorie si practica*. 2017. Decembrie.
4. Лисица В. Н. Наследственное право: монография. Новосибирск: Новосибирский гос. ун-т, 2011.
5. Попова О. П. Наследственное право: учебное пособие. Хабаровск: Изд-во Тихоокеан. гос. ун-та, 2012.
6. Хороша Т. С. Реалізація спадкових прав у міжнародному приватному праві: дис. ... канд. юрид. наук; спец.: 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Івано-Франківськ, 2016.
7. Черемных Г. Г. Наследственное право: учебник для СПО. М. : Издательство Юрайт, 2017.

ІМУНІТЕТ СВИДКА В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЙОГО ПРАВОВИЙ СТАТУС

Гайдей І. О.

студентка III курсу

*Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України*

Дяченко С. В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Київська область, Україна*

Юридична наука розкриває питання імунітету свідка в цивільному процесі як невід'ємну частину справедливого судочинства. Для глибшого розуміння даного правового інституту варто дослідити нормативно-правову базу, яка в свою чергу регулює питання імунітету. Лише окремі вчені розглядають дане питання, а саме С.П. Погребняк,

М.В. Цвік О.Ф. Скакун, Є.В. Назаренко та ін. Відповідно невелика кількість досліджень зумовлює актуальність даної теми.

Імунітет свідка—це надане законом право свідка відмовитися від дачі показань у силу родинних відносин або службових обов'язків [1, с. 92].

Свій початок імунітет свідка бере з часів існування Риму. У Дигестах Юстиніана зазначається «Ніхто не повинен бути викликаним проти своєї волі для свідкування проти тестя, зятя, вітчима, пасинка, двоюрідного брата, двоюрідної сестри, двоюрідного племінника й тих, хто перебуває в більше близькому ступені споріднення або властивості, і не повинні бути примушені свідчити патрони проти вільноотпущеників і вільноотпущеники проти патронів». Римські юристи вважали право відмовитись від свідчення привілеєм [1].

Для повнішого розкриття природи імунітету свідка звернемося до основоположного поняття «свідка», нормативне визначення якого закріплене статтею 69 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України).

«Свідком може бути кожна особа, якій відомі будь-які обставини, що стосуються справи» .Свідок в свою чергу зобов'язаний надати інформацію про себе та правдиві показання про відомі йому обставини рідною мовою або мовою, якою він володіє. Відповідно до ч. 3 ст. 214 ЦПК України у разі виникнення заперечень у будь-кого з осіб, які беруть участь у справі, зокрема у свідків щодо дій головуючого, ці заперечення заносяться до журналу судового засідання і про їх прийняття чи відхилення суд постановляє ухвалу. Згідно зі ст. 231 ЦПК України свідку також надано право при дачі показань, що пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими даними, які важко зберегти в пам'яті, користуватися записами. Однак слід зважати, що ці записи мають подаватися на огляд судові та особам, які беруть участь у справі, і, окрім того, можуть бути приєднані до справи за ухвалою суду [2].

Поняття імунітету свідка прямо не закріплене цивільним законодавством як термін. Його визначення можна знайти в роботах науковців. С. Стахівський дає визначення імунітету свідків як «безумовного чи обмеженого звільнення деяких груп громадян від обов'язку давати показання, серед яких можна виділити осіб: 1) котрих заборонено допитувати як свідків; 2) які мають право відмовитися від давання показань; 3) котрі можуть відмовитися відповідати на окремі запитання... Разом з тим про імунітет свідка допустимо говорити лише тоді, коли особа може бути свідком, але має право відмовитись, від давання показань...» [3, с. 122].

Право відмовитись від свідчення є конституційним. «Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе,

членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом» [4, ст. 63].

Згідно до статті 71 ЦПК України фізична особа не має права відмовитися давати показання, крім показань щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів (чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, брат, сестра, дід, баба, внук, внучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, над якою встановлено опіку чи піклування, член сім'ї або близький родич цих осіб), які можуть тягнути юридичну відповідальність для нього або таких членів сім'ї чи близьких родичів.. Особа, яка відмовляється давати показання, зобов'язана повідомити причини відмови [2].

В силу чинного законодавства особа може бути звільнена від дачі показань у якості свідка, що прийнято називати імунітетом або привілеєм від показань свідків. Не можуть бути допитані як свідки:

1) недієздатні фізичні особи, а також особи, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі і не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати показання;

2) особи, які за законом зобов'язані зберігати в таємниці відомості, що були довірені їм у зв'язку з наданням професійної правничої допомоги або послуг посередництва (медіації) під час проведення позасудового врегулювання спору, – про такі відомості;

3) священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих;

4) судді та присяжні – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення, або про інформацію, що стала відома судді під час врегулювання спору за його участю;

5) інші особи, які не можуть бути допитані як свідки згідно із законом чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, без їхньої згоди.

2. Особи, які мають дипломатичний імунітет, не можуть бути допитані як свідки без їхньої згоди, а представники дипломатичних представництв – без згоди дипломатичного представника.

Імунітет для свідка ділять на абсолютний і відносний (кваліфікований). Абсолютний імунітет передбачає повне виключення можливості надання свідчень. Якщо ж дача свідчень залишена на розсуд свідка, то це відносний імунітет. Абсолютним імунітетом наділені:

1) представники по цивільній справі, або захисники у кримінальній справі, справі про адміністративне правопорушення, або медіатори –

про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням обов'язків представника, захисника або медіатора;

2) судді, присяжні, народні або арбітражні засідателі – про питання, що виникали в нарадчій кімнаті в зв'язку з обговоренням обставин справи при винесенні рішення суду або вироку;

3) священнослужителі релігійних організацій, що пройшли державну реєстрацію, – про обставини, які стали їм відомі з сповіді.

Відносним імунітетом наділені:

1) громадянин проти самого себе;

2) чоловік проти чоловіка, діти, в тому числі усиновлені, проти батьків, усиновителів, батьки, усиновителі проти дітей, в тому числі усиновлених;

3) брати, сестри один проти одного, дідусь, бабуся проти онуків і онуки проти дідусів, бабусів;

4) депутати законодавчих органів – щодо відомостей, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням депутатських повноважень. [5,с.188]

Як висновок зазначимо, що існування імунітету свідка є соціально значимим, оскільки реалізовує захист права на недоторканість приватного життя, достоїнство, особистої й сімейної таємниці, здійсненні службової діяльності. Також цінність цього інституту полягає в запобіганні неправдивої дачі свідчень. Варто відзначити, що дослідження імунітетів в цивільному процесі залишається актуальним.

Література:

1. Цивільний процес України: практикум/ С. В. Дяченко, Ю. Ю. Рябченко, Л. О. Самілик. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 312с. (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 70)
URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5861/1/6106_IR.pdf

2. Дигести Юстиніана ,книга двадцять друга, титул V/
URL: <http://digestaiust.narod.ru/>

3. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV /URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

4. Волкотруб С. Г. Імунітет у кримінальному процесі України : Монографія. Харків : Консум, 2005. 144 с.

5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996 – № 30. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

6. Решетникова И.В. Доказывание в гражданском процессе : [учеб.-практ. пособие для бакалавриата и магистратуры] / И.В. Решетникова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрайт, 2015. – 510 с.